

Історія України

від доісторичної доби до початків Києва

НАДІЯ ЛЮДМИЛА ХОЙНАЦЬКА

ВИДАВНИЦТВО ШКІЛЬНОЇ РАДИ
Нью Йорк, 1992

ЛЕКЦІЯ ч. 1

Тема: ДОІСТОРИЧНА ДОБА. (ПОДІЛ. ЛЮДСЬКІ ДОСЯГНЕННЯ)

1. Перші люди з'явилися на Україні в половині льодової доби.
2. Доісторичну добу ділимо на кілька епох:
  - a) Стародавня-кам'яна (палеоліт) від появі людей до 5,000 літ перед Христом. Люди жили в печерах або в куренях (шкіряні шатри), або були кочовиками, які переходили з місця на місце. Займалися полюванням, риболовством, збиранням ягід тощо. Виробляли речі з каміння, кости, дерева.
  - b) Ново-кам'яна (неоліт) від 5,000 до 2,500 р. до Христа. Існувало вже сільське життя (групове). Люди займалися хліборобством (управою землі), годівлею домашніх тварин, будували хати, виробляли речі з глини (ганчарство). Існував матріархат (мати була головою родини). Люди вірили в позагробове життя.
  - c) Мідяна від 2,500 до 1,800 р. до Христа. Появилися вироби з міді.
  - d) Бронзова — від 1,800 до 800 р. до Христа. Вже зустрічаються перші укріплення осель (городища). Зброя вже була з бронзи. Існувала торгівля і гірництво (викопування мінералів з землі).
  - e) Залізна — від 800 р. до Христа належить вже до історичної доби.

Зміст: ст.7-17. — Домашнє завдання: описати кожну епоху.

Повторення:

1. Коли з'явилися перші люди на Україні?
2. Як поділяємо доісторичну добу України? Вичисліть.
3. Коли був палеоліт?
4. Чим займалися люди в палеоліті? Де вони жили?
5. Коли був неоліт?
6. Як жили люди?
7. Чим вони займалися? Що виробляли?
8. Коли була мідяна доба?
9. Коли була бронзова доба?
10. Коли була залізна доба?

ЛЕКЦІЯ ч. 2

Тема: ТРИПІЛЬСЬКЕ НАСЕЛЕННЯ І ЙОГО КУЛЬТУРА

1. В неоліті (в ново-кам'яній добі) жило на Україні населення т.зв. „трипільське”. Назва походить від міста Трипілля на Київщині.
2. На початку ХХ-го століття там знайдено сліди цієї культури, а далі також на території цілої України.
3. Трипільці займалися хліборобством, бо знайдено знаряддя потрібне до господарства (плуг, мотика).
4. Трипільці жили в селах, будували хати, які своєю будовою нагадують стародавні, українські селянські хати.
5. Найцікавіша з їхньої культури є мальована кераміка — посуд з випаленої глини (горщики, миски), мальований чорною, білою і темно-червоною краскою, прикрашений спіральними орнаментами.
6. Тільки на Україні знайдено мальовані речі з доби неоліту. Це є доказом великої культури трипільського населення.
7. Також знайдено жіночі фігурки, бо в трипільців був матріярхат (мати була головою родини, роду).
8. Трипільці — автохтонне перше населення України. Вони жили на території України. Ця культура продовжувалася аж до бронзової доби.

Зміст:

ст. 8-10. — Домашнє завдання: ст.13 (1-6).

Повторення:

1. Як називалося населення, яке жило на території України в неоліті?
2. Від чого пішла назва?
3. Коли знайдено сліди цієї культури? Ще де?
4. Чим займалися трипільці?
5. Де жили трипільці? Які хати вони будували?
6. Що є найцікавіше з їхньої культури? Розкажіть.
7. Де ще знайдено мальовані речі в неоліті?
8. Що є доказом знайдення жіночих фігурок в неоліті?
9. Хто були наші предки і перше населення України?
10. Як довго ця культура продовжувалася?

ЛЕКЦІЯ ч. 3

Тема: ЧУЖІ НАРОДИ І НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ДО 375 РОКУ ПО ХРИСТИ

1. Перший мандрівний народ були кімерійці, походження іndo-европейського. Їх згадує Гомер (грецький поет) у творі „Одисея” ((від 9-го стол. до 7-го стол. перед Христом)).
2. Другий чужий народ, це скити, (від 7-го до 2-го стол. перед Христом), іранського походження. Їх докладно описав грецький історик Геродот, який ділить їх на: скитів царських, скитів хліборобів, скитів кочовиків і скитів орачів. Скити були вояовничі і відважні. З цього часу залишилися великі скитські могили, де вони ховали своїх царів з великими почестями і великим майном.
3. В половині 7-го стол. до Христа прибули на побережжя Чорного моря грецькі колоністи і заложили свої колонії-міста: Тіра, Ольвія, Танаїс. Греки ловили рибу і вивозили з України збіжжя.
4. В 5-му стол. до Христа на Криму існувала „Босфорська держава”.
5. Від 2-го стол. перед Христом до 2-го стол. по Христі жили в Україні сармати, теж іранського походження, які вигнали скитів-кочовиків.
6. В 2-му стол. по Христі прийшли з заходу готи (германське плем'я) і заложили свою державу над Дніпром.
7. В 375 р. по Христі готі вигнали гуни під проводом Атіла, які прийшли з Азії і спричинили мандрівку народів (час, коли народи шукали постійного місця замешкання).

Зміст: ст.17-21. — Домашнє завдання: відповісти на понижчі питання:

1. Які чужі народи жили на території України до 375 р. по Христі?
2. Кого згадує Гомер в „Одисеї”?
3. Що знаєш про скитів?
4. Хто їх докладно описав?
5. Які грецькі колонії-міста були на побережжі Чорного моря?
6. Хто вигнав скитів-кочовиків?
7. Звідки прийшли готи? Де вони заложили свою державу?
8. Хто вигнав готів і що вони спричинили?

ЛЕКЦІЯ ч. 4

Тема: АНТИ – ПЕРША СЛОВ'ЯНСЬКА ДЕРЖАВА (375-602)

1. Вперше про анти писуть візантійські письменники.
2. Анти — це перші слов'яни. Це нащадки трипільців і скитів-орачів.
3. Анти мали свою державну організацію і князів.
4. Вони воювали з готами, болгарами, аварами (дикі орди), та з Візантією, з якою часом воювали, а часом були союзниками.
5. Анти жили на українській етнографічній території. Любили свободу, були дуже витривалі в боях, жили простим життям і займалися хліборобством.

Зміст: ст. 23-28. — Домашнє завдання: ст. 30 (1-4).

Повторення:

1. Про кого писали візантійські письменники?
2. Хто були перші слов'яни?
3. Чи єми нащадками є анти?
4. З ким воювали анти?
5. Подай роки, коли існувала перша слов'янська держава.
6. Де жили анти?
7. Які були анти? Подай характеристику.

ЛЕКЦІЯ ч. 5

Тема: УКРАЇНСЬКІ СЛОВ'ЯНИ – ЇХ ЗВИЧАЇ, ВІРА І ПОСЕЛЕННЯ

1. Вже в IX-ому столітті по Христі жили різні слов'янські племена в Україні. Про це довідуємось з літописів.
  - а) Поляни жили коло Києва;
  - б) деревляни — над рікою Припять;
  - в) білі хорвати — під Карпатами в Галичині;
  - г) дуліби — на Волині;
  - г) сіверяни — над Десною;
  - д) тиверці — над Дністром;
  - е) уличі — над Богом.
2. Кожне плем'я мало свого князя. Важні справи вирішувала старшина племени на раді вічу.
3. Вони будували оборонні оселі — городи.
4. Всі ці племена були поганами, тобто вірили в багато богів:

Дажбог — був богом сонця

Велес (Волос) — бог домашніх тварин і худоби

Перун — бог громів

Коляда — бог зими

Стрибог — бог вітрів

Купало — бог літа

5. Їхні свята були зв'язані з кожною порою року. Напр.: в найкоротший день у році припадало свято Коляди, а в найдовший день, у літі, — свято Купала. Весною було свято веснянок, а в осені — свято обжинок.
6. Слов'яни вірили також в духів — лісовиків, мавок, домовиків, русалок. Поминки за померлими в родині називали „тризною”. Їхніми священиками були віщуни-знахари. Слов'яни не будували святынь для своїх богів, а молилися в природі.

Зміст: ст.33-38. — Домашнє завдання: ст.38 А і Б.

Повторення:

1. Звідки довідуємось про слов'ян?
2. На які племена ділилися слов'яни в Україні і де саме вони жили?
3. Хто стояв на чолі племени?
4. Де вони вирішували свої важні справи?
5. Яка була їхня віра?
6. Які мали вони свята?
7. В що ще вірили слов'яни?

ЛЕКЦІЯ ч. 6

Тема: ПОЧАТКИ КІЄВА І ПРИБУТТЯ ВАРЯГІВ

1. Після антів, нову державу заснували поляни, слов'янське плем'я.
2. Князем полян був Кий. Він заснував город Київ у VI-ому столітті, який через своє добре положення розвинувся у велике місто.
3. Київ стояв на перехресті торговельних шляхів — з півночі на південь і зі сходу на захід.
4. Поляни мусіли платити данину хозарській державі, що була на схід від України.
5. У 862 р. прибули до Києва зі Скандинавії торговельним шляхом (це т.зв. „шлях із варяг у греки”) мандрівні войки вікінги або варяги під проводом своїх князів Аскольда і Дира.
6. Вони звільнили полян від плачення данини хозарам і перебрали провід у державі.
7. Пізніше прибув з півночі, з Новгороду, Олег, що князював у Києві за малолітнього Ігоря, сина варязького князя Рюрика.

Зміст: ст. 39-40. — Домашнє завдання: ст.41 (1-3).

Повторення:

1. Хто заснував державу після антів?
2. Хто був князем полян?
3. Який город він заснував? Коли?
4. На перехресті яких доріг стоїть Київ?
5. Коли варяги прибули до Києва?
6. Під чиїм проводом?
7. Хто звільнив полян від плачення данини хозарам?
8. Звідки прибув Олег? Чому?